



A tipográfia bűvöletében

Válogatás L. SIMON LÁSZLÓ könyvborító- és folyóirat-terveiből

Ha a tipográfiának lenne istene, avagy istennője, most sokkal szerencsésebb helyzetben lenne kiállítónk, és mi is. Lenne kire hivatkozni, a szoknyájába, vagy a szakállába kapaszkodva történelmet, múltat és hagyományt idézni. A mitológiában kutakodni, ősi ismereteket felfejteni, amelynek nyomán egyre többen lettünk írástudók és képfejtők. Ilyen esetben leginkább Gutenberget idézzük, de akkor sem tévedünk, ha immár Marshall McLuhanra hivatkozunk, aki egy pregnáns történeti törésvonalon, éppen a gutenbergi kultúra sorsválasztó vonalán harangozta be az elektronikus civilizáció kíméletlen bejövetelét. Azét az új kultúráét, amely egy több évszázados szakmai ágazatból, egy tehetős iparból javarészt házi rendszert alkotott, gyökeresen megváltoztatva a nyomdászat egyik ágának természetrajzát.

A hatvanas évek végén még tetten értem az ólomgőzös nyomdászat, illetve a betűszedés semmivel sem összehasonlítható világának utolsó jó évtizedét, a nyolcvanasokban pedig a végső hanyatlását. Szemtanúja voltam a kézi szedőgépek leváltásának, mint ahogy a cinkográfia és a litográfia haláltusájának is. A nálamnál fiatalabb nemzedéket ezek a változások minden valószínűséggel kevésbé rázták meg. Talán L. Simon László sem érezhette már át oly közvetlenül, annyira mélyen ezt a korszakváltó átalakulást, amikor elindult szerteágazó pályájának szöveg- és képszerkesztői nyomvonalán. Indulása pont arra az időpontra esett, amikor a hagyományos technológiát fokozatosan felváltotta az elektronikus. Ő tehát nem azok közé tartozott, akik szakmai átképzéssel tulajdonították el az új technológiát, némi tudathasadással küszködve. Hanem azok közé – szerencsére –, akik elméleti értelemben még érintkeztek ugyan a régivel, ám produkciójukat már a számítógépes grafikai-tördelői programokra építették, megérezve az új korparancsot.

Miért mondom azt, hogy „szerencsére”? Úgynevezett polgári foglalkozásom során magam is számtalan nyomdászati terméknek adtam meg az esztétikai arculatát. Dolgoztam mindenféle tördelővel, hagyományossal és sok újsütetűvel is.

A nyolcvanas évek második felében a szemem láttára jelent meg a komputergrafikusok első nagy hada, akiknek java része valószínűleg értett a matematikához, ám híján volt annak a vizuális kultúrának és grafikai tudásnak, amely nélkül a hagyományos nyomdászatban nem lehetett boldogulni. Most is azt vallom, hogy klasszikus nyomdászati alap és megfelelő vizuális érzékenység nélkül a mára már ugyancsak felduzzadt szakmai ágazatban nehezen lehet érvényesülni. Magyarán: egy személyben kell írástudónak és képzőművésznek lenni. A szöveg és a kép manapság korábban nem tapasztalt szimbiózisban él, ám kétségtelen, hogy a könyv- és folyóirat-tervezésben a textus csupán a látvány szolgálólánya lehet. Legálábbis küllem tekintetében, a borító felületén. A szépen formázott könyv olyan, mint az eladófélben levő leányzó. Persze, csak az „ép testben ép lélek” vonzatában. Hiszen a megragadó csomagolás mögött sokszor lapos tartalom lappang. L. Simon László eleve olyan emberi pályán mozog, ahol nem lehet, illetve szabad hiteles tartalmat tévesztetni. Író, költő, képzőművész, szerkesztő, kiadó, a magyar művészeti élet fáradhatatlan mozgatója, kinek kezén és intellektusán jelenkori nyomtatott kultúránk jelentős része átfolyik. Grafikai formaterveiről kisugárzik személyének sokoldalú, de mindenképp felett alapos tudása, felkészültsége, nem utolsósorban csálhatatlan értékrendszere és érzékenysége. Az avatott szem már első látásra felfigyel L. Simon személyes érdeklődésének és tájékozottságának gazdagságára. Olyan egyéniség, aki mindenben meglátja a minőséget, régiben és újkoriban egyaránt otthon érzi magát. Miközben éberén ápolja a rögzült múlt őrlángját, támogatja a jelenkor merész, még képlékeny kísérleteit is. Grafikai és tipográfiai formatervei híven tükrözik lényének egészséges nyitottságát. Bizonyítva, hogy a sokféle érték jól elférhet egymás mellett, sőt, egymást erősítheti, ha kellő hozzáértéssel nyúlunk hozzá. A „megbűvölt tipográfus” szerves egységben tekint a társadalmi termelés szellemi hozadékára, meglátja a fontos összefüggéseket, vagyis azt, hogy a kultúra egy és oszthatatlan, attól függetlenül, milyen köntösben jelenik meg. Sorozattervei kivétel nélkül ezt a szemléletet tükrözik: különbözőek, ám egyben érintkeznek is, alkotójuk személyiségén át.

Számomra elsősorban ezt jelentik L. Simon László nyomdagrafikai munkái: mindenkinek a maga ruhája. Inkább egy kiváló ruhatáros, mint egy elfuserált szabómester.

Szombathy Bálint

Magyar Műhely (1996–)

Arcról arcra

Folyóirat arca a fedőlap, mely ki nem mondva is pirként viseli a mögöttes oldalak ígéretét, hozadékát. A számonként változó arc sminkelése a grafikai tervező feladata, ő az, aki az élő, a lüktető, a kínálkozó, a lázas belső testre, a folytonosságra színekkel, formákkal, képekkel, hívja fel a figyelmet, még akkor is, ha néhány szívérványlító borítót egy feltűnően fekete követ. Sokat nyom a latban, hogy a grafikai arcformálás irodalmi szerkesztő munkája, ezzel a gesztussal is folytatva a Magyar Műhely korábbi gyakorlatát.

L. Simon László a 100. szám után vette át a Magyar Műhely fedőlapjainak tervezését, amikortól a lap formája is kicsit tömörebb téglalappá zsugorodott. A 100. szám előtt a fedőlapon – sugallva a folytonosságot – a kiadvány kiemelt neve és az adott lapszám többnyire képversként megjelenő számteste dominált. L. Simon új helyzetben újat hozott: nála a fedőlap domináns elemét a színes grafika adja, a lapszám és a lap neve azért emelkedik ki, még akkor is, ha igen kicsi a betűmérete, mert nincs más szöveg a fedőlapon. L. Simon László remek Műhely-fedőlapjain nem riad vissza az absztrakttól (105. szám), a realista (108–109., 146. szám), de még az eklektikus ábrázolásmódtól sem (143. szám). Jól bánik a színekkel, a 130-ast követő számok egymás mellett szívérványos palettára emlékeztetnek. A színes kavalkádból két önálló kötetnek is felfogható lapszám emelkedik ki: az *Erdély Miklós-szimpozium* különszám (110–111.) és Bujdosó Alpár *Avantgárd (és) irodalomelmélet* című munkája (113–114.).

Az L. Simon László készítette Magyar Műhely-fedőlapokon hagyomány és avantgárd gesztus ötvöződik, reméljük, még nagyon sokáig.



Papp Tibor-különszám, 1996

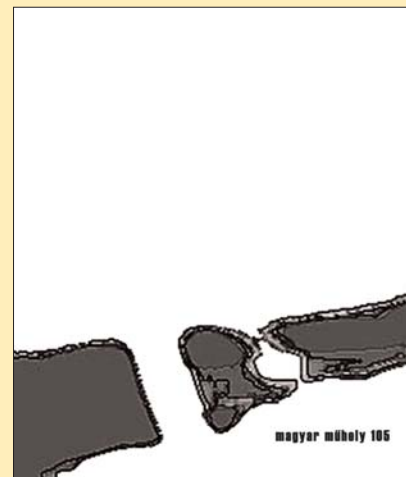
Papp Tibor



101. szám, 1996, Sörös Zsolttal közös terv



102. szám, 1997



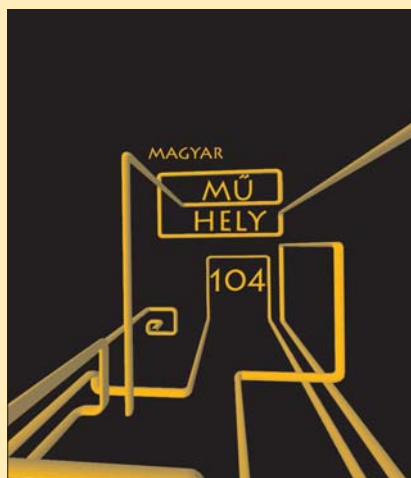
105. szám, 1997



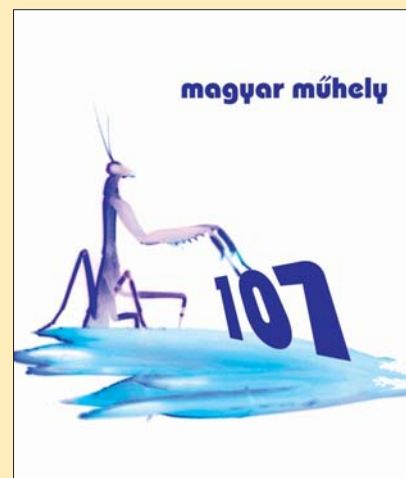
106. szám, 1998



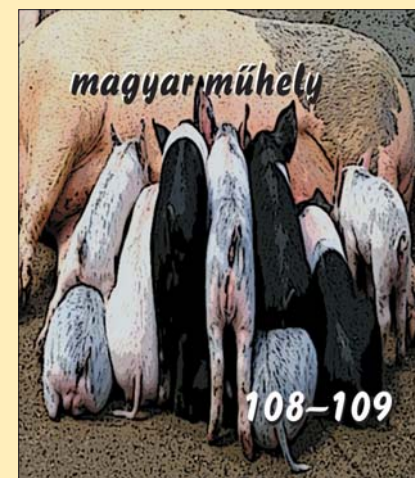
103. szám, 1997



104. szám, 1997



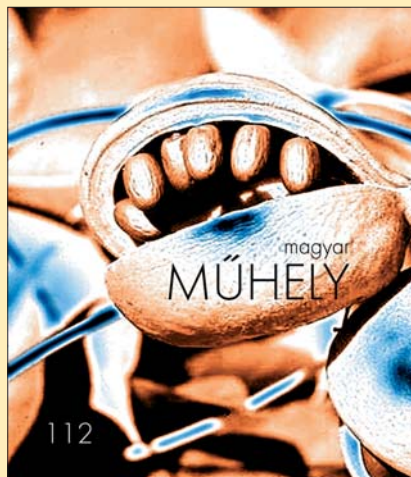
107. szám, 1998



108-109. szám, 1998-1999



110-111. szám, 1999



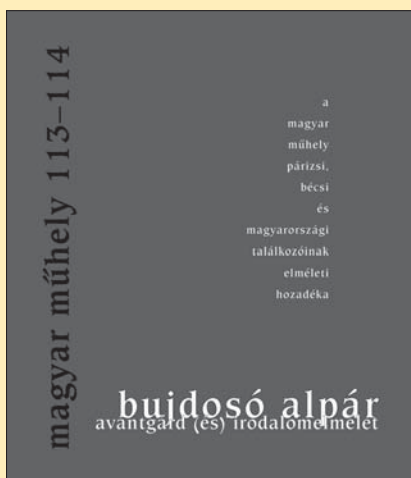
112. szám, 2000



116. szám, 2001



117. szám, 2001



113-114. szám, 2000



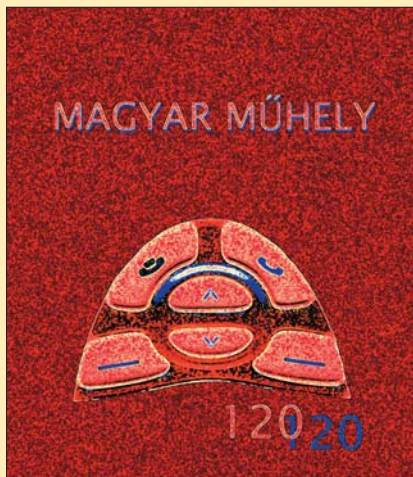
115. szám, 2000



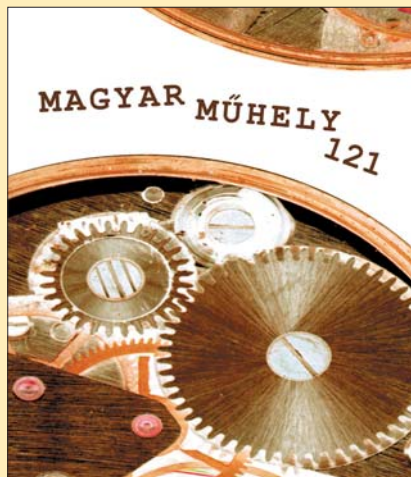
118. szám, 2001



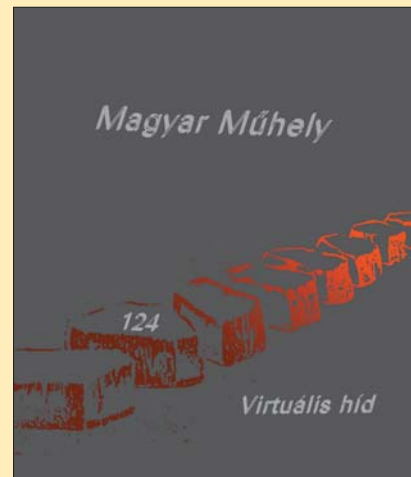
119. szám, 2001



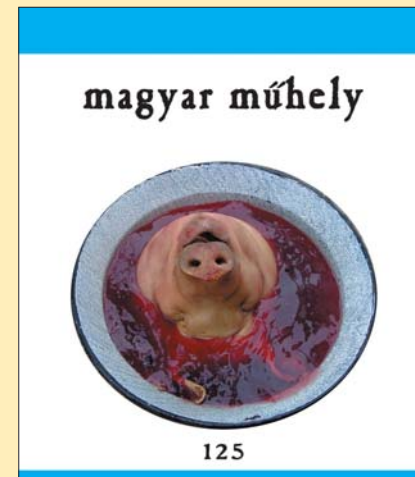
120. szám, 2002



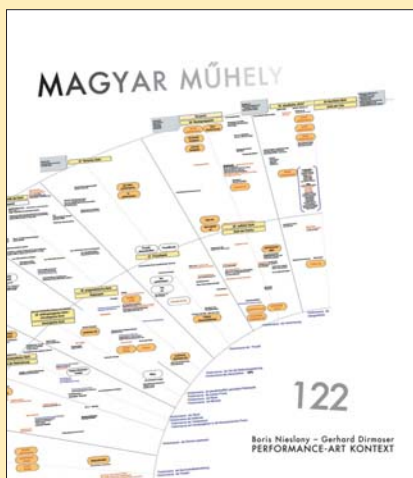
121. szám, 2002



124. szám, 2002



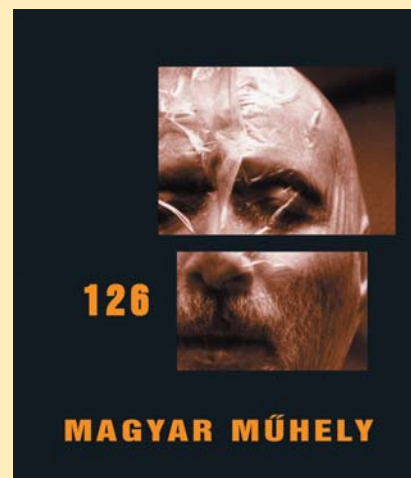
125. szám, 2003



122. szám, 2002



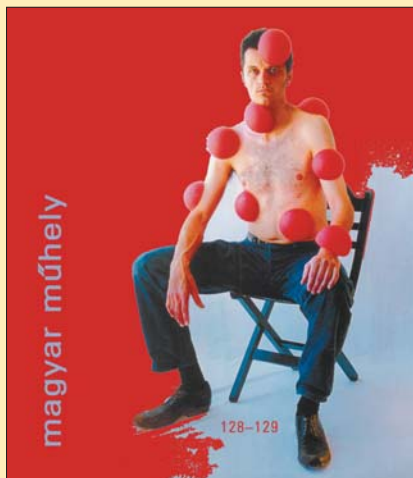
123. szám, 2002



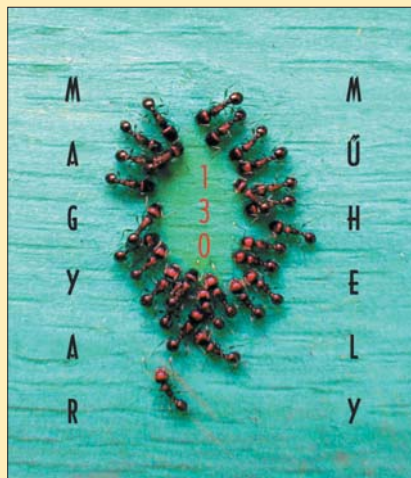
126. szám, 2003



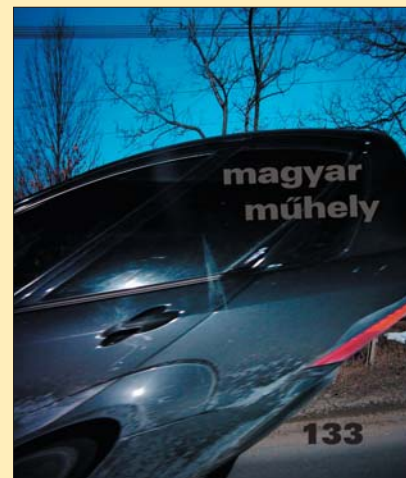
127. szám, 2003



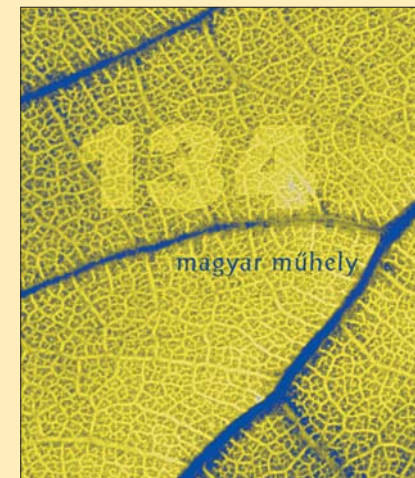
128-129. szám, 2003



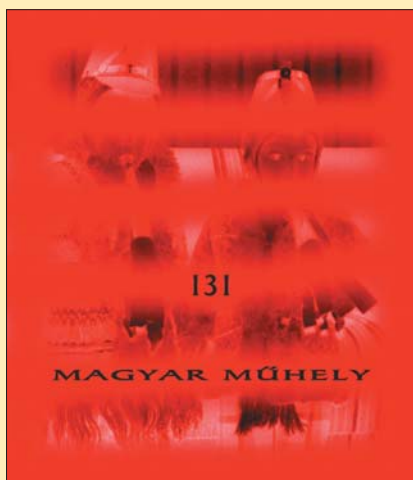
130. szám, 2004



133. szám, 2004



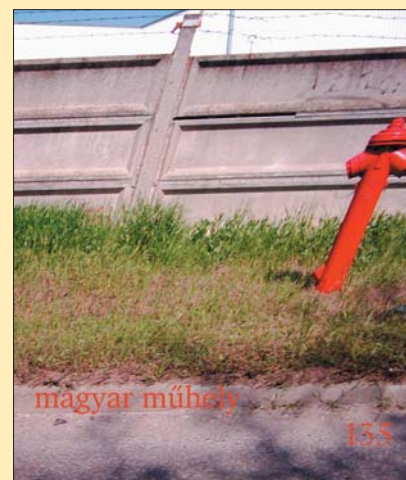
134. szám, 2005



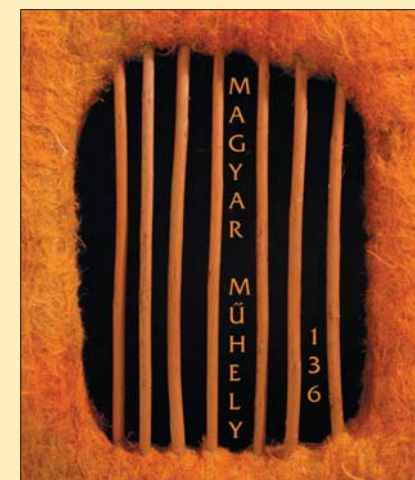
131. szám, 2004



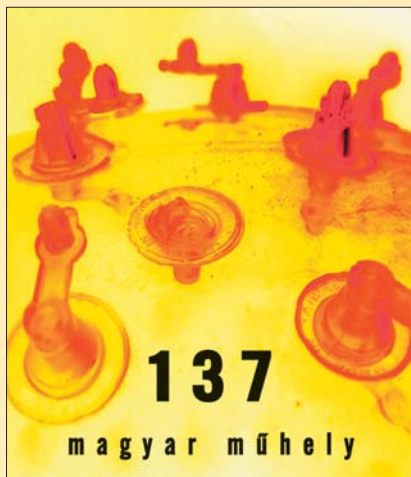
132. szám, 2004



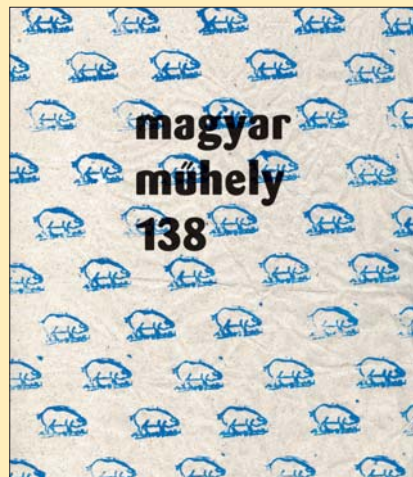
135. szám, 2005



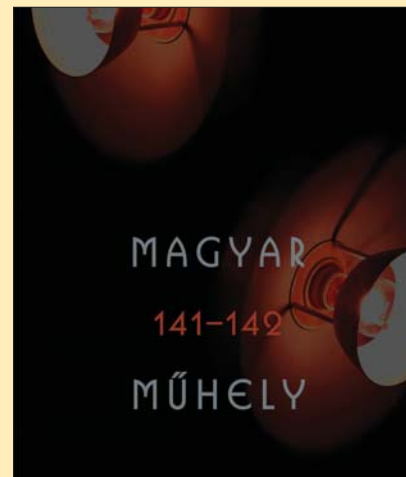
136. szám, 2005
(Baktay Patrícia művéről készült L.S.L.-fotó felhasználásával)



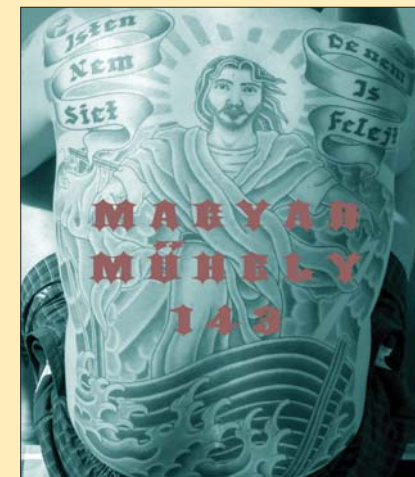
137. szám, 2005
(Yi-Chang Chen művéről készült L.S.L.-fotó felhasználásával)



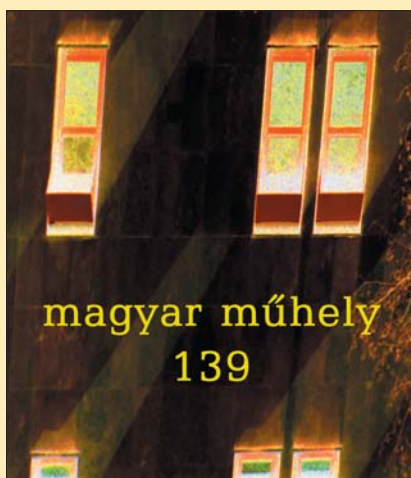
138. szám, 2006
(Meszlényi Dénes *Csomagolópapír a dísznóságokhoz* című művének felhasználásával)



141-142. szám, 2007



143. szám, 2007



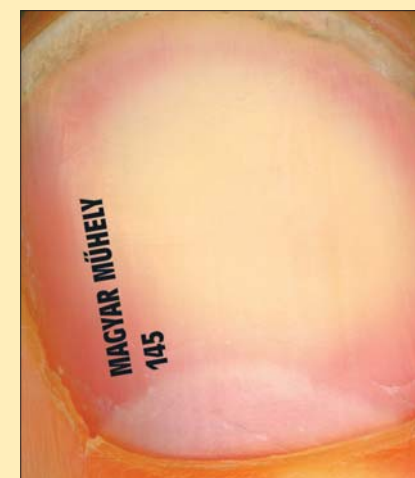
139. szám, 2006



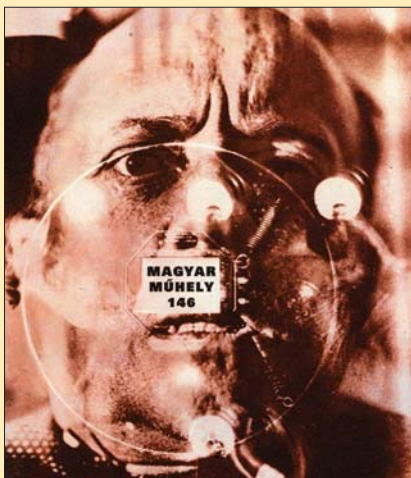
140. szám, 2006



144. szám, 2007
(Szombathy Bálint fotójának felhasználásával)



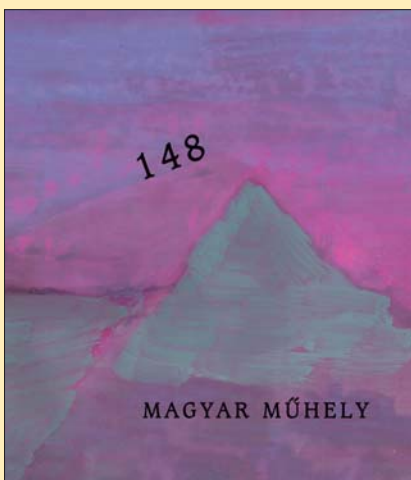
145. szám, 2007



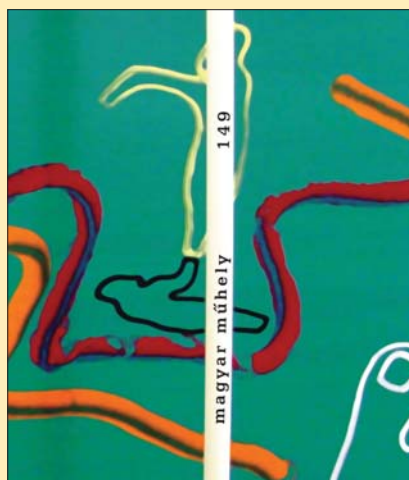
146. szám, 2008
(Marinetti 1933-ban készült portréjának felhasználásával)



147. szám, 2008
(Dobó Krisztina művéről készült L.S.L.-fotó felhasználásával)



148. szám, 2008
(Ana Manso művének felhasználásával)



149. szám, 2008
(Gály Katalin művének felhasználásával)

Részlet Szombathy Bálintnak a *Benne lenni a „folyamatban”*. *A Magyar Műhely címoldalairól* című írásából

„A 99-est követő különszám borítóját már L. Simon László tervezi, még tartva magát a Papp-féle alapkonceptióhoz. Attól függetlenül, hogy a már kizárólag általa tipografizált 101. számon még a régi fejléct szerepelteti, egyre érezhetőbbé válik az a szándéka, hogy gyökeresen szakítson a grafikai formálás addigi gyakorlatával. A változtatás igénye egyszerre több síkon mutatkozik. Az egyik legszembevetőbb újítás abban nyilvánul meg, hogy nincs egységes fejlécmegoldás, a fejléc betűtípusa szinte mindegyik füzetben más, más a pozicionálása, sőt a nagysága is. Egyetlen szabály a szabálytalanság. Különösen a 105-ik és az 1848-as emlékszám esetében beszélhetünk szélsőséges megoldásokról, itt a fejléc betűi szinte érzékelhetetlenné zsugorodnak. L. Simonnál a címoldaloknak látszatra nincs egységes koncepciójuk, ezért a füzetek egyetlen közös vonását gyakran csak formátumuk jelenti. Mindegyik szám grafikai önállóságot tükröz és más milyenséget revelál, különösen az Erdély Miklós-szimpozium anyagát publikáló fekete fedelű, natron-ívekre nyomott és írógépes betűkkel szedett füzet válik ki a többi közül. L. Simon elsősorban plakátszerűsége törekszik és a színekkel is szabadabban bánt: a valamikori egy- vagy kétszínnyomásos címoldalak után üdén hatnak négy színnyomásos kompozíciói, akár csak négy színnyomásos belső ívei, amelyek lényegesen elütnek a Papp–Nagy páros francia eleganciától és áttetszőséget sugárzó visszafogottabb tördelési felfogásától. Az utóbbi időszakban elszaporodott tematikus számok jellembeli különbsége még inkább kedvez L. Simon csapongó grafikai hajlamának és alapos számítógépes ismeretének.

A Magyar Műhely korszakváltásai bizonyos fokon egyaránt vizualizálhatók és taktilizálhatók. Változó formátum, változó betűkészlet jellemzi történetét, és a szöveg–(fény)kép mennyiségi viszonya sem nevezhető állandónak. Fizikailag jól érzékelhető emellett a jelenlegi szerkesztőség képviselte tartalmi szemléletváltás is, amelynek értelmében immár nem a szépirodalmi műfajok állnak a lap érdeklődésének fókuszában...”

Forrás: *Magyar Műhely: 40 év. Címlapok, fényképek, dokumentumok*, Magyar Műhely Kiadó, 2002, 66–67.

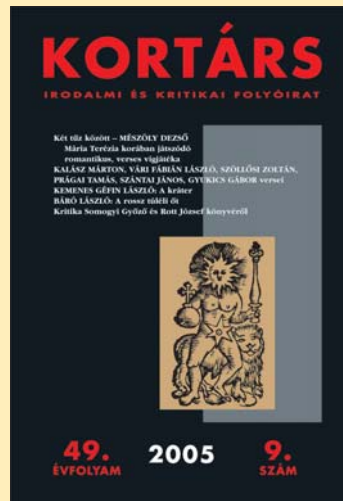
Szépirodalmi Figyelő (2002–2007)



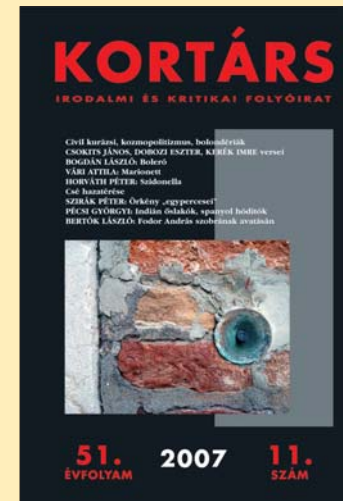
Kortárs (2005–)



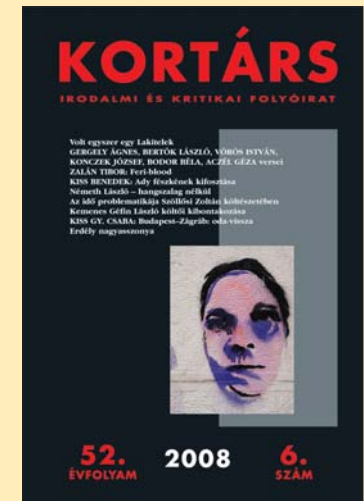
Simon Gábor művével



Egy régi magyar kalendárium metszetével



L.S.L.-fotóval



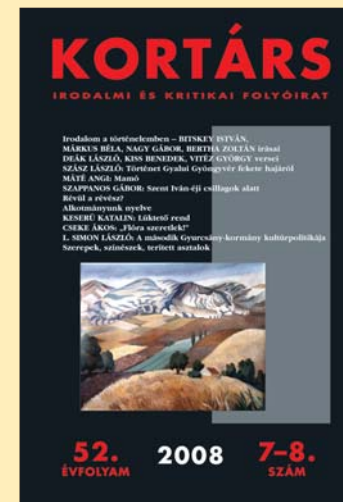
Szombathy Bálint fotójával



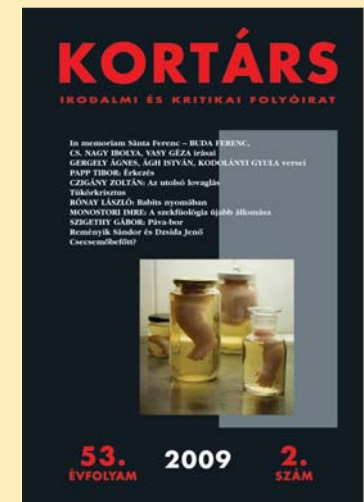
Sebestyén Zoltán művével



1956-os fotó felhasználásával



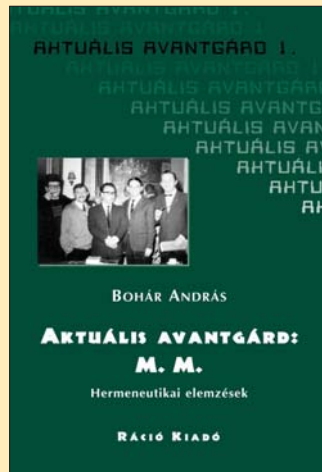
Vásárhelyi Alice művével



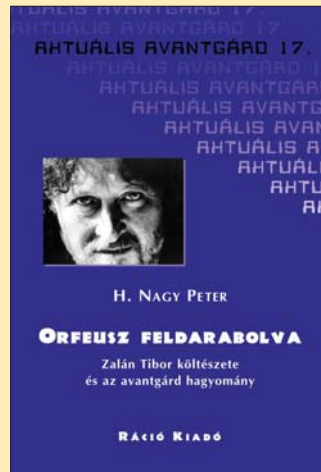
Carlis Fridlund fotójával

Könyvsorozatok

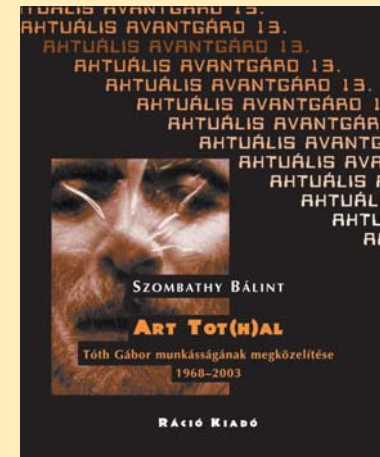
Aktuális avantgárd



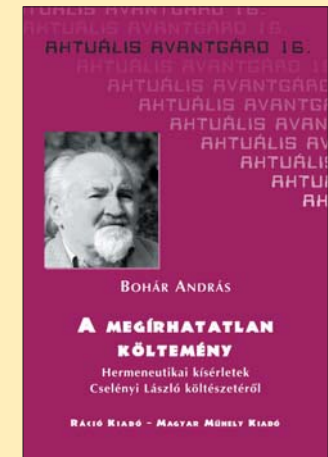
2002



2003



2004



2005



2003



2004

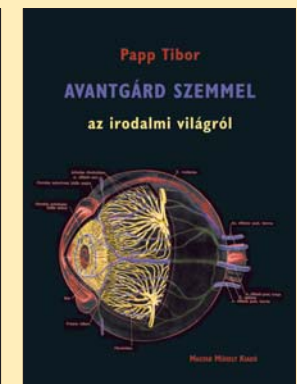
Avantgárd szemmel



2004



2007

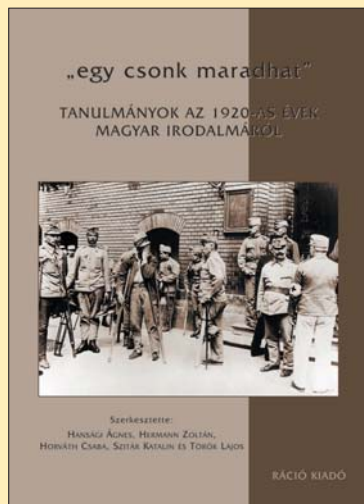


2008

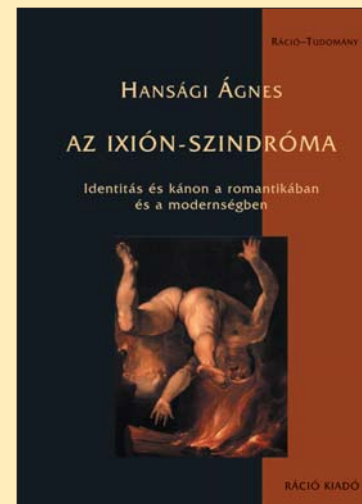
Ráció–Tudomány



2004



2004



2006



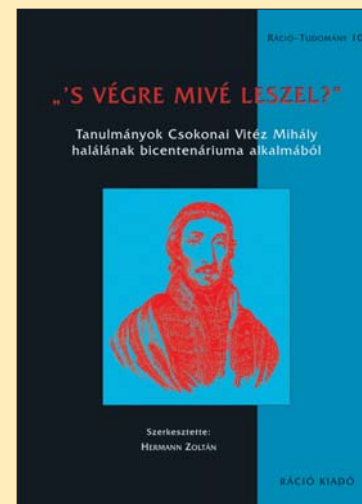
2006



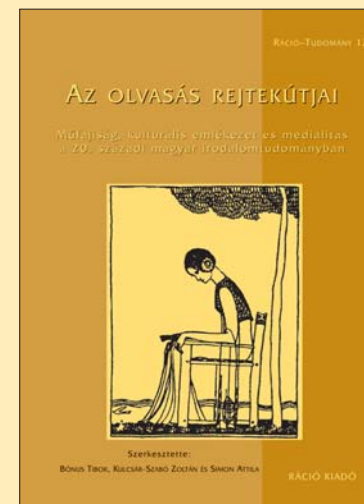
2005



2006

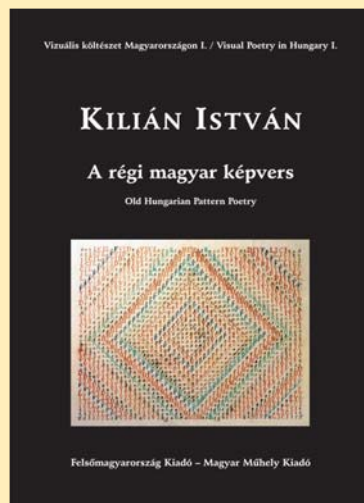


2007



2007

Egyedi könyvek



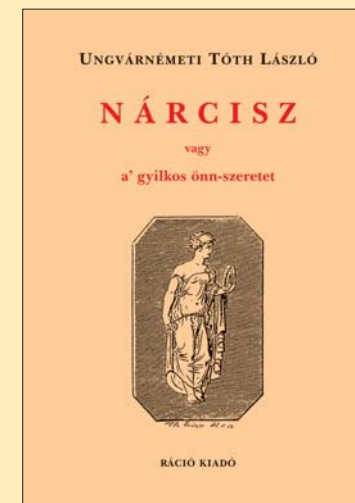
1998, Süllőpüspöki József 1778-as képversének felhasználásával



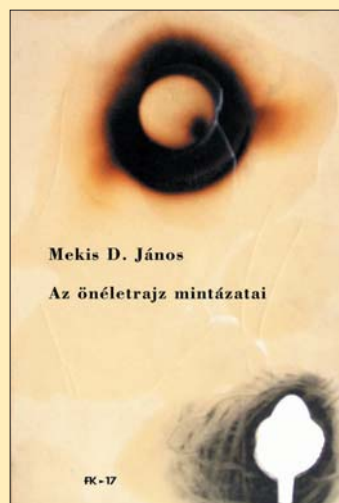
1998, Tóth Gábor művének felhasználásával



2004, Elekes Károly művéről készített L.S.L.-fotó felhasználásával



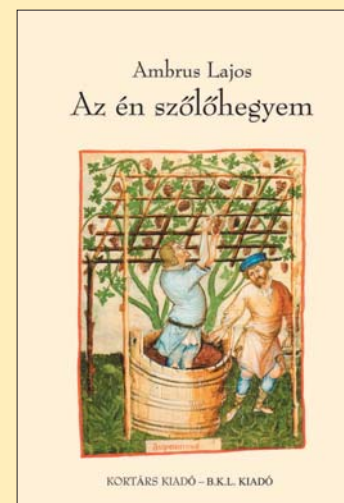
2005



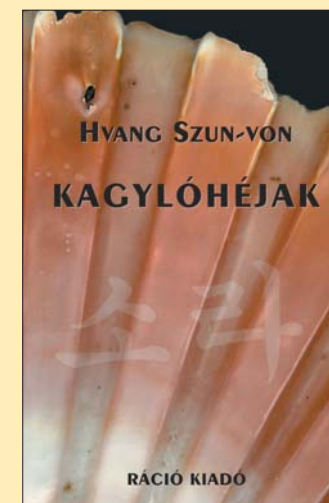
2002, Pető Barna művének felhasználásával



2003



2005

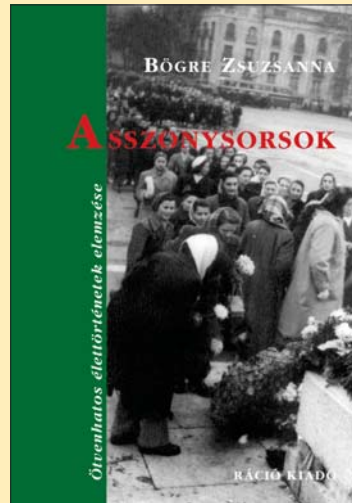


2005

Saját kötetek



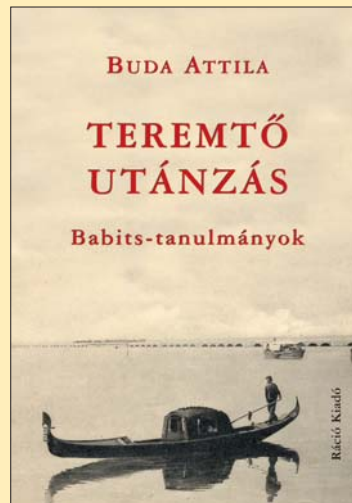
2005



2006



2006, Csavlek András festményének felhasználásával



2007



1996



1996

„A könyv alapanyaga tehát a magyar ábécé, azaz betűk, vagyis nyelvünk és irodalmunk elemi részecskéi. Ugyanezt másképpen megközelítve előrukkolhatunk a kódolt jelkészlet fogalmával – azaz a könyv alapanyaga az a kódolt jelkészlet, amely a magyar ábécé betűiből áll. Az oldalakon megjelenített ábrák egy-egy jel rajzának önkéntesen megváltoztatott képei. A megváltoztatás aktusa itt egy részlet kiemelésében valósul meg, de elméletileg lehetne rajzos hozzátoldás, grafikai kiegészítés vagy egyéb, a betű rajzát érintő változtatás.”

Papp Tibor, 1996



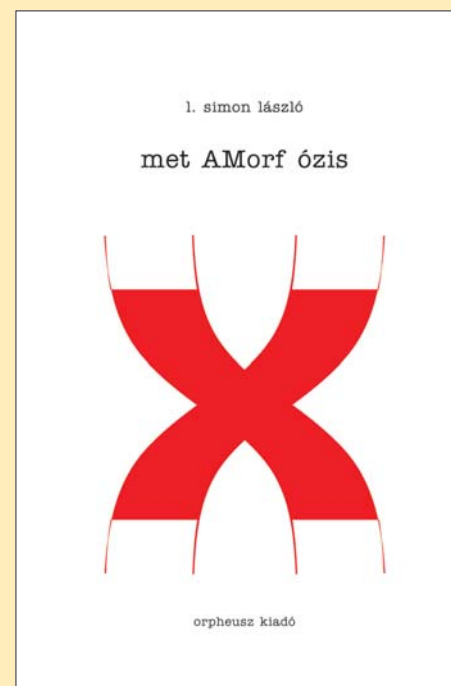
Művészkönyv, 1997

A művészkönyv egyik belső oldala

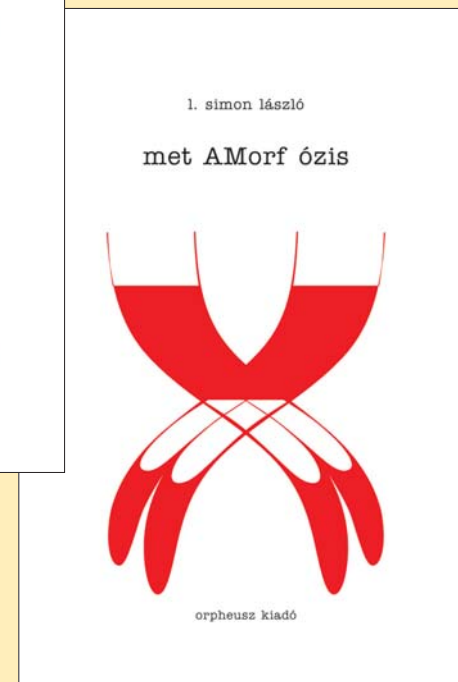
„A könyv ábrái magukban értelmezhetetlenek, nincs mottó, de még cím sincs, csupán az engedélyezési szám. Persze éppen ez a szűkszavúság vezet nyomra: a karcsú lapok még karcsúbb betűi, illetve számai is ezzel azonosak: ISBN 963 7596 26 7. A szóközök helyén üres lapot találunk. A gesztus talán még provokálób, mint a korábbi könyv esetében: az alkotó jószerevével részt sem vett az alkotásban, könyve nem áll másból, mint önnön lehetőségéből. [...]

L. Simon László könyve: gesztus. Jelentése azonban csak súlyos veszteségek árán lenne interpretálható. Az »üzenet« lényegéhez tartozik, hogy enigmatikus természetű; a benne foglalt titok csak jelenvalóságában érzékelhető, mibenlétéről nem lehet közvetlen tudásunk. Az ISBN-könyv olyan radikálisan megkonstruált szemiotikai objektum, melyben a jelölő kizárólag önmagát jelöli, kifelé irányuló jelölő funkciója nincs, és az alkotó a gesztuson túl csupán a jel megformálásával vesz részt az alkotásban (ami azonban önmagán túlmutató, vizuális élményt nyújtó részvétel). A műalkotásnak csak önmaga jelzetével való azonossága mutatkozik meg itt titkosan: a maga elrejtettségében az olvasó előtt.”

Bodor Béla, 1998



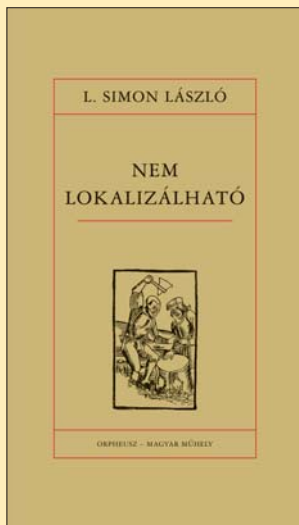
2000 (envelope-pal)



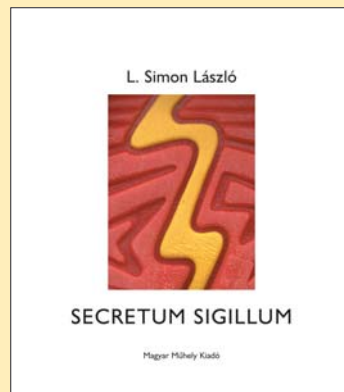
(envelope nélkül)

„L. Simon művei [...] a keleti kalligráfiák lágy vonalainak lebegtető-ritmizáló természetére asszociálnak. Nem a rombolás az elvük, hanem az esztétikai szférát szolgáló játékos átminősítés, illetve a betűjel azon grafikai jegyeinek a keresése, amelyek a lehetséges ősmintára, az eredetre utalnak. A homo ludens jellegzetes alkotásai tehát, akinek játékoságra való hajlama cseppet sem tompult el világunkban, de – az új munkaeszközöknek hála – jelentős mértékben megváltoztak alkotási körülményei. L. Simon kötete azt demonstrálja, hogy napjaink költőjének mindig kicsit homo technicusnak is lennie kell, ha korszerű kíván maradni. A világ új technológiája a költészet technológiája is egyben, s a technológia változásával párhuzamosan a költészet szemlélete is változik.”

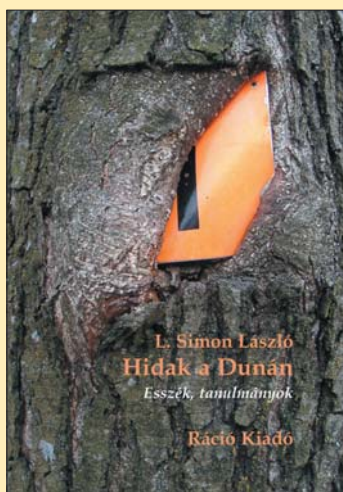
Szombathy Bálint, 2000



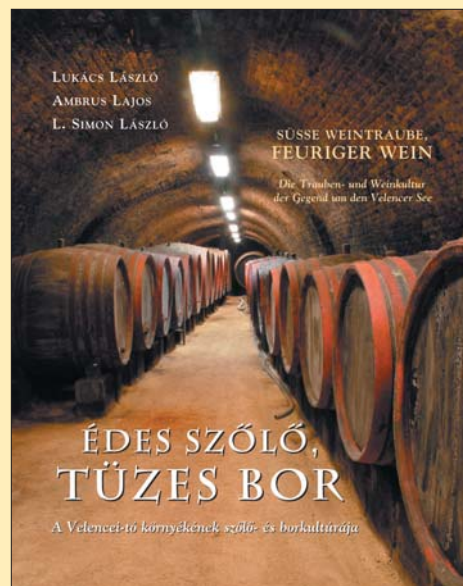
2003



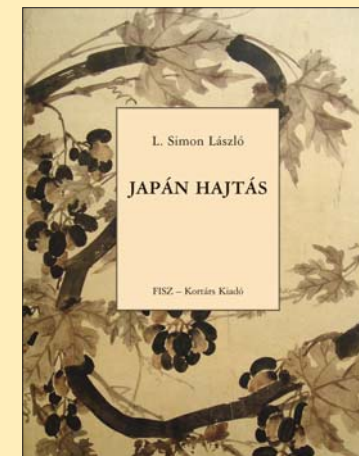
2003



2005



2005



2008

„A könyv terek sorozata – vélte Ulises Carrión. – A tereket különböző időpontokban érzékeljük – a könyv időpontok sorozata is.” *Japán hajtás* című kötetem megtervezésekor épp ez járt az eszemben: rejtett és megnyíló, feltárható terek egymásutáni-ságát megalkotni. Egy testbe kötni a különböző idősíkok azonos vagy azonosnak tűnő tereit, életem lazán egymáshoz kapcsolódó fragmentumait. Carrión szerint „az író, a közhiedelemmel ellentétben, nem könyveket ír. Az író szövegeket ír. A könyvekre csak azért van szükség, mert a szöveg hosszú, vagy mert több rövidebb szöveget (például verset) kell egymás mellé helyezni.” Ebben az értelemben én nem vagyok, nem is lehetek író. Pontosabban az alkotói tevékenységem nem az irodalom keretein belül bontakozik ki.

Meghatározó volt számomra ennek a mexikói származású, költésszettel, performansszal, médiaprojektekkel és a könyvművészet elméletével foglalkozó alkotónak, Ulises Carriónnak (1941–1989) az 1975-ben papírra vetett, *Egy új művészet: a könyvkészítés* című, a klasszikus avantgárd kiáltványszerű programszövegeit idéző rövid írása.

A (magyar) nyelvbe vagyok én is bezárva, s Heidegger nyomán vallom, „ahol nincs jelen a nyelv [...] ott nincs a létezőnek nyitottsága, és ennél fogva a nem-létezőnek és az ürességnek sincs”. Ezért mindent a nyelv felől közelítek meg. Nem mond ellent ennek az, hogy szerkesztői, irodalmi munkámban ugyan a nyelv által, s a nyelv felől közelítve, de mégiscsak a szövegen, a szöveg testén túli dolgok foglalkoztatnak, pontosabban a szöveg és az általa kijelölt, kitöltött tér kölcsönhatása, a szöveg tárgyiasulása, testté válása. A tárgyak, a képek és a tipográfia bűvöletében élve értettem meg, mit jelent, amit Carrión írt: „A régi művészetben az író nem vállalt felelősséget a könyvért mint tárgyért. Megírta a szöveget. A többi a szolgák, a mesteremberek és a munkások dolga volt.

Az új művészetben a szöveg megírása az írónak csak az első lépése az olvasó felé. Az új művészetben az író az egész folyamatért felelősséget vállal.

A régi művészetben az író szövegeket írt.

Az új művészetben az író könyveket készít.

Könyvet készíteni nem más, mint verbális vagy nem verbális jelek sorozata segítségével leképezni az elgondolt könyv tér-idő sorrendiségét.”

Sok dolgot csinálok egyszerre, sosem lesz belőlem egy szűk szakterületen professzionálisan teljesítő szakbarbár. Az élet és a művészet komplexitása, a megértés, s annak folyamata foglalkoztat. Legyen szó akár művészetről, kultúrpolitikáról, közéletéről, szőlőről vagy borról.

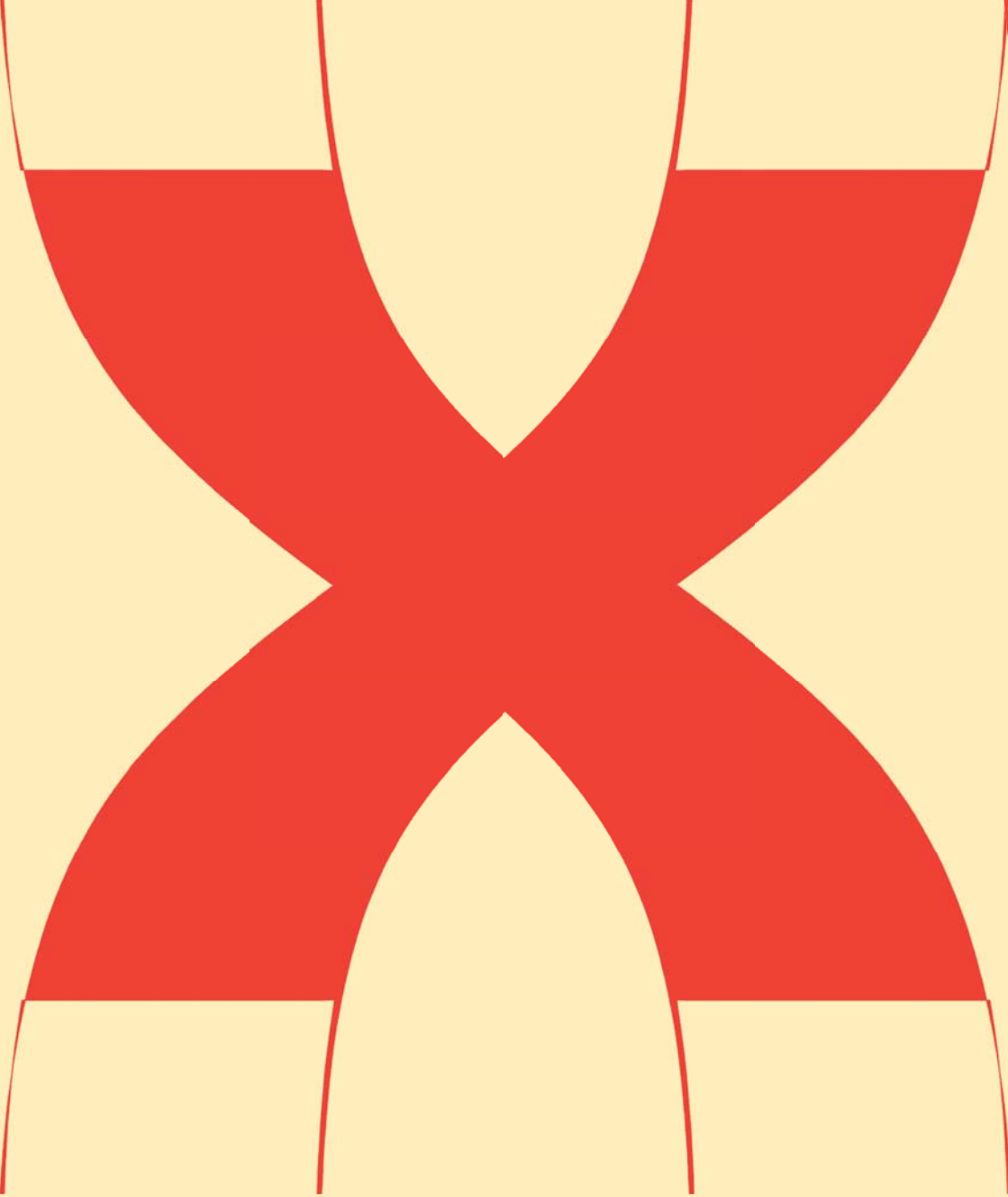
„Megérteni valamit annyi, mint megérteni azt a struktúrát, aminek ez a valami a része, továbbá megérteni azokat az elemeket, amelyek ennek a valaminek a struktúrájához tartoznak” – véli Carrión.

Talán igaza van Szombathy Bálintnak abban, hogy az elmúlt majd másfél évtizedben készített borítóterveimen visszatükröződik személyes érdeklődésem gazdagsága. Hagyomány és progresszió szimbiózisa, ezt szeretném életprogramként megvalósítani, s ennek része az a kalandozás, amit a többi játékos utazásom kísérőjeként tettem, s teszek még egy darabig a tipográfia, a könyvtervezés világában. A Bobory Zoltánnak köszönhetően létrejött székesfehérvári kiállításra a sok száz terv, megvalósult ötlet közül azokat választottam ki, amelyeket éppen a legfontosabbak tartok. A tipográfiai kultúrámat leginkább formáló Magyar Műhely borítóit, az általam tervezett és évekig főszerkesztett Szépirodalmi Figyelő változó színű évfolyamainak egy-egy példányát. A képszerkesztőként jegyzett Kortárs 2005-ben megújított borítójából pár mintát. Talán itt sikerült leginkább megteremtenem hagyomány és progresszió együtt lélegzését: a piros Futurával szedett főcímmel ékesített fekete borítóterv az avantgárd világát idézi, de közben törekszem arra, hogy minél szélesebb spektrumból kerüljenek ki a lapnak a borítót is meghatározó illusztrációi. Nem állítottam ki az általam műszaki szerkesztett és tipografizált köteteket, pedig több munkámra büszke vagyok, különösen *A kommunizmus fekete könyvére*. Ugyanakkor bemutatok néhány sorozattervet, valamint párat a számos egyedi fedéltervem közül, és azon saját köteteimet, amelyeknek a borítóit magam készítettem el. Több könyvem esetében a megírástól a tervezésen át a tördelésig mindent magam csináltam, s ha kellett, a nyomdában toporogtam a gépmester mellett, mélyen magamba szívva a nyomdafesték szagát.

L. Simon László

Kiállításkatalógus
Készült 500 példányban
© L. Simon László

Nyomdai előkészítés, kiadványterv:
Layout Factory Grafikai Stúdió
Nyomdai munkák: *mondAe Kft.*
Székesfehérvár, 2009



Szent Korona Galéria

Szent István Művelődési Ház
8000 Székesfehérvár, Liszt Ferenc utca 1.